

DEPUTATEN KERKORDE

Contactadres: kerkorde@gkv.nl

Aan de kerkenraden
van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Rijnsburg/Hattem, 30 maart 2015

Betreft: 'brandbrief' van br. D.J. Bolt

Geachte broeders,

Graag vragen wij uw aandacht voor het volgende.

Brief van br. Bolt

Bij brief van 20 maart 2015 met bijlagen, gericht aan alle kerkenraden, heeft br. D.J. Bolt te Drachten u opgeroepen om de besluiten met betrekking tot de Herziene Kerkorde niet te ratificeren, omdat de Herziene kerkorde (HKO) op twee punten principieel zou verschillen van de huidige kerkorde, door hem aangeduid als DKO.

Ten eerste stelt br. Bolt dat in de HKO het *'tenzij bewezen wordt dat zij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde'* uit art. 31 DKO is geschrapt. Besluiten van meerdere vergaderingen zoals de synode moeten, aldus Bolt, nu zonder meer door de kerkenraden worden uitgevoerd, ook al menen deze dat ze in strijd zijn met de Schrift of de kerkorde. Art. 31 DKO is hiermee volgens br. Bolt geamputeerd en het gereformeerd kerkrecht is in wezen ingeruild voor een hiërarchische bestuursvorm.

Ten tweede voert br. Bolt aan dat voor individuele kerkleden revisie vragen aan de synode van onschriftuurlijke besluiten is uitgesloten. Er was in het gereformeerde kerkrecht altijd gelegenheid rechtstreeks principiële bezwaren tegen het handelen van meerdere vergaderingen in te dienen en dáár gehoord te worden. Door de HKO wordt dat fundamentele recht van individuele kerkleden weggenomen, aldus de kritiek van br. Bolt.

Br. Bolt noemt de synodebesluiten op bovengenoemde punten "niet naar de Schrift" en volgens hem "gaan zij in tegen fundamentele principes van gereformeerd kerkrecht". Dezelfde opinie valt ook te lezen in artikelen van de hand van br. Bolt op de website www.eeninwaarheid.info.

Reactie van deputaten

Deputaten hebben uiteraard kennis genomen van de stukken van br. Bolt en zijn van de kant van verschillende kerkenraden benaderd met vragen hierover. Vandaar dat wij in deze brief een korte reactie geven die we aan alle kerkenraden toezenden, in lijn met onze opdracht om de kerken te dienen met voorlichting over de nieuwe kerkorde. Br. Bolt heeft het recht om zich in een schrijven tot de kerkenraden te wenden, al betreuren deputaten de grote woorden waarmee dit gebeurt. Aangezien echter de inhoud van het schrijven van br. Bolt ook in diverse opzichten misleidend is, achten deputaten zich geroepen tot een reactie, zodat u als kerkenraden beter kunt beoordelen hoe de zaken zijn.

Artikel 31 in de KO 2014

Kort voordat br. Bolt zijn brief aan de kerkenraden verstuurde, heeft deputaat mr. Pel een bijdrage geschreven over artikel 31 in de HKO of KO 2014. Deze bijdrage zal verschijnen in het april-nummer van NaderBekeken en biedt een ruimer overzicht van de verwerking van artikel 31 KO in de KO 2014. Want laat één ding duidelijk zijn, anders dan br. Bolt beweert, staat het *'tenzij'* van artikel 31 KO nog gewoon in de KO 2014.

Wij lichten dit hierna kort toe. Het is handig als u de tekst van de KO 2014 er bij neemt. Die is te vinden o.a. via www.gkv.nl > *kerkorde*. De KO 2014 maakt in dit verband een duidelijker onderscheid dan de huidige KO tussen (A) het *recht van bezwaar, beroep en hoger beroep* tegen besluiten van mindere vergaderingen en (B) het *recht om revisie* te vragen van besluiten van de synode.

Recht van bezwaar, etc.

Het *'tenzij'* van artikel 31 KO staat voor iedereen leesbaar in artikel F73.1 als eerste grond van bezwaar: tegen een besluit van de kerkenraad staat bezwaar open "indien het besluit in strijd is met het Woord van God of het kerkelijk recht". Dezelfde grond geldt ook in beroep (F76.1) en hoger beroep (F77.1), waarvoor uitdrukkelijk naar F73.1 wordt verwezen. Hierover kan dus geen misverstand zijn.

De KO 2014 heeft daarbij ook geregeld hoe de situatie is *tijdens* de behandeling van een bezwaar. Een bezwaar leidt niet automatisch tot opschorting van de uitvoering van het besluit, want dan zou je met elk bezwaar alles kunnen 'lam leggen'. Dat is geen goede kerkelijke stijl.

Je kunt daarom om opschorting vragen (F73.3) en als de motivering daarvoor deugt, mag je in de kerk verwachten dat er opschorting wordt verleend. Dat is goede kerkelijke stijl in een kerkgemeenschap die zich verbonden weet in eenheid van het christelijk geloof, in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift (A1.1 KO 2014). Niet de *daad* van het instellen van bezwaar, maar de *inhoud* van de argumenten moet beslissen.

En mocht in de optiek van de indiener van het bezwaar de opschortende werking ten onrechte niet worden verleend, dan kan hij daarvan ook nog in beroep, voor een tweede beoordeling door een andere instantie (F73.3).

Als iemand in bezwaar gaat en echt kan duidelijk maken dat een besluit in strijd komt met Gods Woord, zal een kerkelijke vergadering de uitvoering van dat besluit natuurlijk opschorten en de bezwaren tegen het besluit vervolgens zorgvuldig overwegen. Vaak ligt het echter niet zo zwart-wit en zit dáár het inhoudelijke probleem. Br. Bolt lijkt a priori helemaal uit te gaan van het inhoudelijk gelijk van de bezwaarde, maar dat is niet vanzelfsprekend. Niet voor niets zegt artikel 31 KO dat *bewezen* moet worden dat sprake is van strijd met Gods Woord of de kerkorde. Ook dat geeft aan dat de inhoud en de argumentatie beslissend moeten zijn.

En dan kent de KO 2014 bovendien ook nog F72.4, dat bepaalt dat de uitvoering van een besluit niet van iemand kan worden verlangd, als dit hem persoonlijk in zijn geweten in strijd brengt met Gods Woord. Daarmee is de ultieme lijn van art. 31 KO in de KO 2014 verwoord: geen gewetensdwang in de kerk.

Recht van revisie

Nu lijkt br. Bolt zich vooral te richten op bezwaren tegen de besluitvorming van *de synode* en niet zozeer tegen die van de mindere kerkelijke vergaderingen. Als het om een bezwaar tegen een besluit van de synode gaat, hebben we het dus over het recht van revisie. Dit is geregeld in F81.

F81.2 zegt dat kerkenraad en classis revisie kunnen verzoeken m.b.t. elk besluit van de generale synode. F81.3 voegt hieraan toe dat kerkleden alleen revisie kunnen verzoeken van besluiten van de generale synode waardoor zij rechtstreeks in hun eigen belang zijn getroffen.

Volgens br. Bolt is met deze laatste bepaling het fundamentele recht van kerkleden om toe te zien op de handhaving van de zuivere leer door de KO 2014 weggenomen. Er was altijd de gelegenheid om rechtstreeks principiële bezwaren in te dienen bij de meerdere vergaderingen en dáár gehoord te worden. De kerkelijke weg is voor kerkleden nu geblokkeerd, zegt hij.

Br. Bolt miskent hiermee ten eerste dat de regeling van het revisierecht, zoals opgenomen in F81.2 en F81.3, al door de GS Zwolle-Z 2008 (Acta art. 16 besluit 2) is vastgesteld en dus niet nieuw is ingevoerd door de KO 2014. Br. Bolt miskent ook dat tegen deze regeling een revisieverzoek (!) is ingediend op de GS Harderwijk 2011-2012, die dit verzoek heeft afgewezen (Acta art. 20). De revisieregeling die nu in F81 staat, geldt dus al vanaf 2008 in onze kerken.

Belangrijker nog is dat br. Bolt ook hier de essentie van de regeling miskent. Kerkleden die *niet* rechtstreeks in hun eigen belang zijn getroffen door een besluit van de synode, maar bezwaren hebben tegen bijv. een synodebesluit van algemene aard, zijn niet 'monddood' gemaakt, maar dienen naar hun eigen kerkenraad te gaan, daar hun bezwaren te bespreken en als zij de kerkenraad kunnen *overtuigen* van de noodzaak van revisie, kan de kerkenraad die revisie vragen. Dat is een gezonde kerkelijke regeling, waarbij je als gemeentelid eerst te rade gaat bij je eigen directe broederkring. Als de kerkenraad de bezwaren deelt, is er juist een breder draagvlak voor het revisieverzoek.

Art. F81 zegt niets over opschorting. Ook dat is een kritiekpunt van br. Bolt. Nu doet artikel 33 KO dat ook niet. Opschorting vragen bij een synode die reeds gesloten is, is onmogelijk. Vandaar dat hier de regel van E63.4 van toepassing is: als een kerkenraad van oordeel is dat hij revisie dient te vragen van een synodebesluit, dient hij dat te melden aan de classis en de classis om steun en advies te vragen m.b.t. zijn opstelling in de interim-periode hangende het revisieverzoek. Dat is opnieuw een gezonde kerkelijke regeling, waarbij je als kerkenraad niet solistisch optreedt, maar je zusterkerken in de classis raadpleegt.

Br. Bolt spreekt geringschattend dat de opschorting hiermee afhangt van 'coulance' van de kerkelijke vergadering en dat het 'een niet formeel geregelde gunst' is. Wij vinden dit geen pas geven in het gereformeerd kerkrecht dat niet uitgaat van *overheersen*, niet door een vergadering en ook niet door een enkeling, maar van *overtuigen*. En ook hier heeft te gelden: als een kerkenraad overgaat tot indiening van een revisieverzoek omdat hij meent dat een besluit van de synode in strijd komt met Gods Woord, zal de classis met die kerkenraad een *modus vivendi* zoeken ten aanzien van het omgaan met het synodebesluit hangende het revisieverzoek. Voor dergelijke bijzondere situaties kan de KO uiteraard geen gedetailleerde regels bevatten. Ook de huidige KO kent die niet.

Br. Bolt waarschuwt tegen een "hiërarchisch kerkelijk besturingssysteem". Die waarschuwing is altijd weer op zijn plaats. Maar br. Bolt heeft een blinde vlek voor de 'dictatuur' van de enkeling, die slechts uitgaat van eigen gelijk en meent dat alles daarvoor wijken moet. Ook voor br. Bolt is de kerkelijke weg dat hij in overleg treedt met zijn kerkenraad. En wanneer hij de kerkenraad niet van de juistheid van zijn bezwaar kan overtuigen, dan eindigt daar op dat punt voor hem de kerkelijke weg. Behalve dat hij uiteraard altijd persoonlijk vrij blijft om een getuigenis van zijn bezwaar te doen uitgaan.

Termijn

Er dreigt enig misverstand over de termijn waarin u kunt beslissen over het al dan niet indienen van een revisieverzoek. Anders dan br. Bolt stelt, kan een verzoek tot revisie worden ingediend tot de sluitingsdatum voor indiening van stukken bij de volgende synode, de GS Meppel 2017. Er is dus alle tijd om deze zaken goed te overwegen. Het is ook niet juist dat bij een revisieverzoek t.a.v. een onderdeel van de nieuwe KO 2014 de hele KO 2014 niet in werking zou (kunnen) treden. De inwerkingtreding van de nieuwe kerkorde vindt plaats per 1 juli 2015. Mocht u een revisieverzoek overwegen, dan is het zaak om dat voor 25 mei 2015 aan de gemeente te verantwoorden.

Tot slot

Een KO-tekst is niet van beton. De nieuwe KO voorziet net als de huidige KO in de mogelijkheid van wijziging. We hebben nu natuurlijk te maken met een bijzondere situatie, waarin er een hele nieuwe KO-tekst in werking gaat treden, na een uitvoerig voortraject.

Het mag daarbij te denken geven dat alle kerkenraden via de classes in de gelegenheid zijn geweest om 'consideraties' in te dienen tegen de 1^e lezing van de kerkorde, zoals vastgesteld door de GS Harderwijk 2011-2012 en dat geen van de classes aanleiding heeft gezien om op de hierboven besproken punten een wijzigingsvoorstel voor te leggen aan de GS Ede 2014.

Dat sluit een revisieverzoek niet uit. Maar geeft wel extra aanleiding om u kritisch af te vragen of de boodschap van br. Bolt wel recht doet aan de nieuwe kerkorde, zoals die nu is vastgesteld.

Wij wensen u wijsheid bij uw beraadslagingen en Gods zegen over al uw werkzaamheden.

Met broedergroet,
namens deputaten Kerkorde,

ds. P. Niemeijer
mr. dr. P.T. Pel